

# ZPRÁVY Z VÝZKUMU A DISKUZE

---

ROMAN MATOUŠEK

## JAKÉ METODY PRO JAKOU GEOGRAFII? K PŘÍNOSU GEOGRAFIE A INSPIRACI Z JINÝCH DISCIPLÍN

**MATOUŠEK, R. (2013): Which Methods for Which Geography? On the Benefits of Geography and Inspiration from Other Disciplines** – Informace ČGS, 32, 1, pp. 16–24. – As a reply to Kofroň (2012), this paper questions some ideas on the current state and preferred development of geography. The methodology of a particular discipline cannot be separated from the context of disciplinary theories and goals. By adopting methodologies from other disciplines the richness of disciplinary debates may be limited, concepts used therein may become void of meaning, and there may even be a loss of disciplinary autonomy. Geography should develop its own approaches and stress original disciplinary contribution to knowledge. The integration of partial epistemologies and knowledge about specific aspects of reality is considered to be the main contribution of geography, as exemplified in the concept of *Homo geographicus*.

KEY WORDS: geography – theories – methods – goals

### 1. Úvod: o několika diskuzích

V roce 1953 byl v časopise *Annals of American Geographers* publikován článek Freda K. Schaefera „Exceptionalism in Geography: A Methodological Examination“, který je s odstupem považován za začátek tzv. kvantitativní revoluce a rozšíření pozitivistického přístupu v geografii. Schaeferův text byl založen na odmítnutí výjimečného postavení geografie jako integrující disciplíny s komplexním přístupem ke studiu rozdílů mezi územími. Zejména pozdější interpretace Schaeferova článku naopak zdůrazňovaly protiklad mezi geografii a jinými vědeckými disciplínami z hlediska používané metodologie a metodologických diskuzí. Zatímco ostatní vědecké disciplíny používaly rozvinuté vědecké metody, které neustále rozvíjely ve vnitřních diskuzích, geografie metodologické diskuze nevedla. Jak přímo uvádí Schaefer, metodologická část klíčové knihy tehdejší geografie – Hartshornovy *The Nature of Geography* – se mezi různými vydáními vůbec neměnila. Několik let po Schaeferově textu pak došlo ke známé „kvantitativní revoluci“, na kterou po necelých dvou desetiletích reagovala řada post-pozitivistických směrů v geografii – radikální, humanistický, marxistický, post-modernistický, post-strukturalistický a další směr nebo paradigma geografického výzkumu. Česká geografie nebyla přímou součástí tohoto vývoje, i když jej zejména od 90. let 20. století sleduje a nachází v něm řadu inspirací (Sýkora ed. 1993; Hampl, Dostál, Drbohlav 2007).

Diskuze mezi Schaeferem a Hartshornem byla zároveň podle Sýkory (2008) sporem o obecnou konceptualizaci geografie, kdy na jedné straně „(Schaeferův

článek) představoval poměrně ostře vedený útok s cílem definovat geografii úzce, metodicky, na základě ve své době úspěšného modelu praktikovaného ve značné části přírodovědných disciplín“, na druhé straně pak byla Hartshornova snaha o „široký, inklusivní, konsenzuální a svým způsobem konzervativní pohled na geografii“.

Některé pozice a argumenty, používané v diskuzích okolo Schaeferova textu, jsou překvapivě velmi blízké pozici nedávného příspěvku Kofroně (2012) k úspěšnosti geografie. Kofroň (2012) ve své diskuzi české i světové geografie zastává stanoviska, že geografie není ve srovnání s jinými disciplínami úspěšná, zároveň zejména česká geografie trpí nevyužíváním teorií a absencí teoretické a metodologické diskuze. Geografie je v Kofroňově (2012) článku vykreslována negativně – ostatní disciplíny přicházejí s metodologickými inovacemi a šíří je do ostatních věd, geografie metody pouze pasivně absorbuje. Ostatní disciplíny vytvářejí, testují a potvrzují nebo vyvracejí teorie a hypotézy, geografie s teoriemi buď nepracuje vůbec, nebo jimi své výzkumy pouze rámuje.

Kofroňova a Schaeferova stanoviska se přes téměř šedesátiletý odstup shodují ve dvou základních charakteristikách: (i) geografie je metodologicky slabá disciplína a (ii) pokud chce tuto svou slabinu odstranit, měla by se inspirovat jinými vědami. Zatímco Schaeferův text prosazoval (přírodo)vědecké metody v geografii, Kofroň uvádí jako explicitní vzory nebo přinejmenším příklady „metodologicky vyspělých“ disciplín ekonomik nebo mezinárodní vztahy.

Tento text je reakcí na Kofroňovu výzvu „pojďme se střetnout“ a argumentuje, že právě v nenapodobování jiných disciplín, ale v hledání vlastního, originálního pohledu je síla a přínos geografie (stejně jako jakékoliv jiné disciplíny). V následující kapitole na základě síťového modelu vědy odmítá zjednodušené přejímání metodologií mezi jednotlivými disciplínami, které mají různé heuristické cíle. V další části se pokusí pozitivně formulovat přínos geografie pro rozvoj poznání. Tento přínos je založen na bohatých teoretických a metodologických diskuzích v geografii, které vedly k rozšíření úzké (neo)pozitivistické metodologie. Konečně v poslední části ukazuje, že vnitřní diverzitu geografie není nutné redukovat a omezit používané epistemologie, ale je možné je využít k syntetizujícímu pohledu na realitu.

## 2. Věda je nejen cesta: cíle, teorie a metody

Kofroň (2012) při hledání inspirací v jiných disciplínách zdůrazňuje především *metodologickou* inspiraci. Metoda je však cesta a metodologie je součást epistemologie, která se zabývá hledáním cest k poznání. Vědu, resp. jednotlivé vědecké disciplíny, nejde redukovat jen na jejich metodologie. Laudan (in Fajkus 2005) nabízí tzv. síťový model vědy, která vedle metod zahrnuje také cíle vědeckého poznání a používané teorie. Laudan v tomto modelu zdůrazňuje nutnost provázanosti cílů vědeckého výzkumu, používaných teorií a výzkumných metod. Metody ospravedlňují teorie, ale teorie zároveň vytvářejí omezení pro metody. Cíle ospravedlňují metody, ale metody vytvářejí rámec pro realizovatelnost cílů. Cíle a teorie musí nutně být ve vzájemné harmonii (Fajkus 2005). Metody samy o sobě, bez cílů a teorií, nemohou existovat. Cesta musí mít určený směr a cíl.

Převzetí metod z jiných, „metodologicky silných“, disciplín proto zároveň nutně znamená posun v cílech geografického výzkumu a v používaných teoriích. Změna metodologie bez ovlivnění cílů a teorií je neudržitelná – spíše dříve než později by vedla také k jejich proměně. V tomto kontextu je zajímavý Peetův (1998) postřeh o formování radikální geografie na konci 60. let 20. století v USA. V důsledku změny atmosféry a hodnot v americké společnosti, generační obměně, rozmachu protestních hnutí a vyostřujícím se sociálním konfliktům došlo ke změně cílů, které sledovali někteří (radikální) geografové ve svých výzkumech. Místo pozitivistického popisu a vysvětlení morfologie (prostorových struktur) se jejich cílem stala změna společnosti, odstranění jejích problémů. V prvních letech tohoto později popsaného paradigmatického posunu však nově radikální geografové stále používali teorie a metody pozitivistické geografie, které však nebyly v žádoucím vztahu s teoriemi a cíli, a proto došlo záhy k jejich odmítnutí a přijetí jiných metodologií a teorií.

Připusťme na chvíli, že by se geografie inspirovala např. ekonomikou a převzala by její metodologický aparát. Protože Kofroň (2012) není explicitní v tom, od jakých směrů ekonomického myšlení by se měla geografie inspirovat (v ekonomii najdeme i institucionální přístupy), použijeme jako příklad ekonomii „hlavního proudu“ a její pokročilé statistické metody či model racionálně jednajícího *homo economicus*. Mohla by takto metodologicky vybavená geografie diskutovat o místě nebo prostoru, o globalizaci a konceptu měřítka/geografického řádu nebo lokálních a regionálních identitách? Jak by přispěla do diskuzí o proměňujících se městech, gentrifikaci, regeneraci nebo segregaci? Striktní přijetí metod jiné disciplíny, které jsou ospravedlňovány odlišnými teoriemi a směřují k jiným cílům, by vedlo k nepředstavitelnému zúžení teoretických diskuzí, oskánání a vyprázdňení klíčových geografických konceptů a v konečném důsledku by mohlo vést až k zániku geografie. Jak totiž dosáhnout geografických cílů a vytvořit geografické teorie, pokud by k dispozici byly jen ekonomické metody?

Metodologický vývoj disciplíny je imanentně spojen s jejím teoretickým rozvojem a postupnou proměnou cílů. V některých případech rozvoj techniky a dostupných metod podnítl rozvoj teorií (např. zvýšení kapacity počítačů a GIS přispěly k rozvoji statistických metod a prostorových analýz), jindy naopak změna v cílech nebo teoriích podnítl vznik nebo převzetí nových výzkumných metod (např. odlišné cíle kritické geografie či humanistických přístupů vedly k rozšíření kvalitativních metod do geografie). Vytrhávání metodologie z kontextu vývoje teorií a cílů disciplíny je proto jednostranné a omezující.

Síťový model vědy můžeme rozvinout také v úvahách o úspěchu/úspěšnosti vědecké disciplíny. Otázky úspěšnosti disciplíny a její relevance zahrnují přínos k dosažení řady cílů: vedle základního pozná(vá)ní se jedná i o využití v praxi, ale také o řešení společenských problémů nebo přínos k výchově a vzdělávání (Matlovič, Matlovičová 2012). Celá disciplína nemůže být považována za úspěšnou jen na základě „úspěchu“ nebo vyspělosti její části – ekonomie nebo mezinárodní vztahy mohou být považovány za úspěšné pouze tehdy, pokud jejich používané metody a adekvátní teorie přispívají k dosažení relevantních cílů. Zvládnutí sofistikované statistické metody ani formálně dokonalé teorie nemá smysl, pokud nepřispívá k pozná(vá)ní reality.

Při zohlednění teoretických diskuzí, metodologického vývoje i proměňujících se cílů nemůže být geografie označena za stojaté nebo zaostávající vody.

Geografie od 60. let 20. století dokázala inkorporovat ke kvantitativním metodám také kvalitativní a dokonce je začít propojovat a využívat metod smíšených. Ekonomie v posledních desetiletích dominantně rozvíjela kvantitativní metody a aplikaci nových matematických teorií. Obě disciplíny se rozvíjejí, ale každá jiným směrem. Odlišnost cílů, teorií a metod i směrů vývoje je pochopitelná – pokud by se disciplíny rozvíjely stejným směrem, zřejmě by v dlouhodobé perspektivě ztrácely své specifické přínosy k celkovému poznání. To neznamena, že disciplíny mají být uzavřené – právě naopak mají kombinovat své specifické pohledy v interdisciplinárních výzkumech a obohacovat se vzájemným přejímáním poznatků, teorií nebo metod, pokud je to přínosné.

### **3. Geografie a její přínos k poznání: od negativizmu k pozitivní formulaci**

Kofroň (2012) přispívá do debaty o přínosu geografie podnětem, že geografie vlastně žádný přínos k poznání nemá, protože geografové netestují teorie. Geografické teorie nejsou verifikovány nebo falzifikovány, a v důsledku toho také geografové nepoužívají kontrafaktuálních tvrzení (pokud nebude A, nebude ani B) při vysvětlování příčin studovaných jevů. Kofroňovo pojetí je v tomto případě založeno na přijetí pozitivistického přístupu ke kauzalitě. Kauzalita je chápána jako přímý vztah mezi proměnnými. Tento přístup je samozřejmě oprávněný a především v přírodních vědách využíváný (Fajkus 2005), v podmínkách objektu a předmětu studia geografie však naráží na dosti zásadní omezení.

Hledání zákonitostí prostorového rozmístění různých objektů a jednoduchých kauzálních vztahů na základě vzdáleností v prostoru bylo významnou součástí geografie v období kvantitativní revoluce. Statisticky prozkoumané nebo kvantitativně modelované vztahy mezi různými prostorovými strukturami měly podobu jasných zákonitostí. Modely využívající vzdálenosti mezi různými objekty či jejich velikosti vysvětlovaly vznik hierarchií měst, organizace území do mikroregionů, lokalizaci průmyslových podniků i maloobchodu. S určitou nadsázkou můžeme tvrdit, že tyto otázky byly vysvětleny sice dokonale, ale pouze v ideálním světě s řadou neuskutečnitelných podmínek. Reálné situace odpovídaly modelům jen přibližně, v některých znacích. Christallerova teorie centrálních míst v konfrontaci s realitou – při využití přísných kritérií – neuspěla. Sféry vlivu různých měst nejsou šestiúhelníkové, hierarchie nejsou pravidelné apod. Znamená to však, že máme odmítnout celou teorii, že je na ní všechno špatně, že nemůže být v ničem užitečná?

Geografie studuje otevřené systémy – systémy, které jsou výrazně propojeny navenek, které nejde izolovat (Sayer 1992). Zároveň studuje reálně existující systémy, nikoliv systémy uměle vytvářené pro účely experimentu. Na rozdíl od izolovaných systémů v přírodních vědách nemůže geograf odfiltrovat nebo kontrolovat všechny vlivy, které v otevřených systémech mohou neustále vznikat. Mnohé experimenty v přírodních vědách (zejména ve fyzice, chemii, biologii) mohou probíhat za stále stejné teploty, tlaku, přísunu vzduchu a dalších parametrů. Sledování vývoje sídel v sídelním systému nebo rezidenční segregace a segregacních procesů však v realitě nemůže probíhat za podmínek konstantního ekonomického růstu, konstantní (nebo alespoň pravidelně rostoucí)

populace, beze změn v institucionálních regulacích – a pokud možno také bez významných změn v odvětvové struktuře hospodářství, protože ty by mohly postihnout jen některá sídla a tím vlastně výzkum „narušit“. Takové podmínky v geografickém výzkumu obecně nenastávají.

Geografické výzkumy proto zdůrazňují multipodmíněnost sociálních jevů (Sayer 1992) nebo též vzájemně propojenou kumulativní kauzalitu (Myrdal 1944). Stejně jevy mohou být v různých kontextech způsobeny různou kombinací mechanismů – sociálních procesů a způsobů jednání aktérů (Sayer 1992; v české geografii Hampl, Blažek, Žízalová 2008). Zdokonalování pozitivistických přístupů a vytváření dalších, dokonalejších zákonitostí ve smyslu „z X plyne Y (a to pokud možno ve všech případech)“ není v podmínkách otevřených systémů, které geografie studuje, příslibem pro výrazný rozvoj poznání.

I pokud jsou prozkoumány výjimečné případy situací, které splňují řadu parametrů experimentu, výzkumy nevedou ke shodě na jasné a jednoduché kauzalitě v pozitivistickém smyslu. V oblasti výzkumu měst, rezidenční segregace a výzkumu sousedství je takovou výjimečnou situací americký program „Moving to Opportunity“ (MTO). V rámci programu MTO byla z domácností chudých žijících v segregované čtvrti náhodně vybrána část z nich, která dostala možnost přestěhovat se do jiných čtvrtí, zatímco druhá část zůstala bydlet ve stejné čtvrti jako „kontrolní skupina“ v experimentu. Tento experiment měl umožnit zjistit, nakolik rezidenční segregace a sousedství ovlivňuje jedince a jeho úspěch ve vzdělávání, na trhu práce a v jiných oblastech, a tím potvrdit nebo vyvrátit hypotézu o efektu sousedství – přestěhování do čtvrtí s vyššími příjmy a vzděláním obyvatel mělo zlepšit šance chudých na lepší zaměstnání nebo školní výsledky. I přes řadu let trvající výzkumy a dlouhodobé sledování se ani v tomto případě nepodařilo hypotézy o efektu sousedství jednoznačně potvrdit, ani vyvrátit (Briggs, Popkin, Goering 2010).

Výše uvedené líčení může vyznívat tak, že geografie v posledním období vlastně jenom zpochybnila modernistické nadšení pro univerzálně platné vědecké zákonitosti a možnost úplného vysvětlení „světa“. Geografie však zároveň nabídla některé originální způsoby pohledu na svět, které propojují různé epistemologie a přispívají ke kumulaci vědeckého poznání a umožňují využívat a propojovat i poznatky zjištěné jinými disciplínami. Příkladem takového přístupu je pohled na člověka prostřednictvím konceptu *homo geographicus* (Sacks 1997). Život člověka a jeho identita je neustále spojena s místy, ve kterých se pohybuje, nebo ke kterým má vztah. V místech se vzájemně prolínají různé prvky reality: (i) materiální (fyzické) struktury, (ii) sociální vztahy a (iii) jejich interpretace a významy. Na rozdíl od rozdělování reality do různých výseků a jejich odděleného studia je koncept *homo geographicus* založen na propojování těchto pohledů.

Současný prostorový obrat (spatial turn) v sociálních a humanitních disciplínách je příkladem šíření geografických poznatků do jiných disciplín (Warf, Arias 2008). Geografický pohled obohacuje např. diskuze o sociální spravedlnosti (Soja 2010). Opominout nelze ani přínos českých geografů, zejména Jaromíra Korčáka a jeho zákona statistické distribuce (Novotný 2010), nebo „hledání integrálního řádu“ v pracích Hampla (2000), které mohou být interpretovány jako základní rámec a nomotetická kostra procesů regionální diferenciacce a geografické organizace společnosti obecně (Sýkora 2008).

#### 4. Pluralita epistemologií: konkurence nebo kooperace?

Nejen česká, ale i světová literatura poukazuje na fragmentaci geografie, která se zabývá velkým množstvím témat (Matoušek, Vogt, Ženka 2011), rozvíjí se především na svých okrajích přesahujících do ostatních disciplín (Matthews, Herbert 2005) a je multiparadigmatická, využívá různé epistemologie (Peet 1998). Toto hodnocení silně kontrastuje se zdůrazňováním geografické syntézy jako integrujícího pohledu na svět v různých místech a prostorech, propojující poznatky dílčích geografických věd nebo dokonce využívají poznatky jiných disciplín.

Kofroň (2012) navrhuje překonání fragmentace geografie v „multipolaritě“, konkrétně v „existenci několika poměrně jasně separovaných epistemologických přístupů a případně i empirických témat, jež sdílejí společný základ a umožňují konstruktivní debatu o empirických a teoretických otázkách uvnitř každého pólu“ (s. 5). Požadavek jasné separace je pak vykládán jako nutnost volby a priori toho, jakým způsobem budu na realitu nahlížet, jakými metodami k ní přistoupím, a zároveň a priori odmítnutí některých jiných (alternativních) náhledů: „Zejména ve vztahu k epistemologii je třeba trvat na jasné separaci několika základních východisek. Epistemologie jsou pozadím, na kterém posuzujeme naše práce, protože nelze kombinovat neslučitelné epistemologie v jednom jediném výzkumu (Kofroň 2012).“

Odpovídá však takové stanovisko povaze všech epistemologií? Jsou různé přístupy k poznání a priori neslučitelné? A přísné oddělování epistemologií přínosné ve všech případech? Zejména teoretické práce kritického realizmu usilují o odstranění některých vzniklých dualit a (zdánlivě) nepřekonatelých rozporů mezi různými epistemologiemi (Sayer 1992). Samotný kritický realizmus je někdy kritizován za svou eklektickou pozici mezi pozitivizmem a strukturalizmem (Blažek, Uhlíř 2002). S kritickorealistickou epistemologií je zcela slučitelný „měkký sociální konstruktivismus“, který je založen na zdůraznění vlivu sociálně vytvářených reprezentací reality na lidské jednání (Sayer 2011). Vylučování těchto kombinací a styčných ploch by v konečném důsledku vedlo k omezením v teoretickém vývoji i při dosahování cílů geografických výzkumů. Realita má i řadu vlastností, které nelze změřit, kvantifikovat a vytvářet z nich pozitivistické zákonitosti. Nemá ale jenom sociální konstrukci nebo individuální percepce. Podle Kofroně (2012) by proto mohly být kombinace těchto pohledů označovány za „nekritizovatelného bastarda“. Pouze kombinace obou pohledů, které vycházejí z různých epistemologií, však může adekvátně poznat realitu v její složitosti a multipodmíněnosti. Bez kombinace objektivizující epistemologie a kvantitativních metod s interpretativní analýzou a studiem sociálních konstrukcí by výsledky výzkumu byly jen dílčími a tedy nutně neúplnými a zkresenými pohledy na komplexní realitu.

Výzkum komplexní reality nutně musí poznávat její různé stránky. Podrobněji než výše uvedený koncept *homo geographicus* rozlišuje Harvey (1996) šest aspektů sociálních procesů: (i) materiální praktiky, (ii) sociální vztahy, (iii) moc, (iv) diskurs a jazyk, (v) instituce a rituály a (vi) hodnoty a aspirace. Tyto aspekty jsou vlastní každému sociálnímu procesu, žádný sociální proces nemůže existovat bez určité materiální substance, ale ani bez využívání jazyka a jeho významů, bez vztahů mezi aktéry ovlivňovanými různými mocenskými

vztahy, institucemi, ale zároveň usilující o naplnění svých cílů a aspirací. Psaní tohoto článku na počítači (materiální substance) vychází z nitra autora (hodnoty a aspirace) a využívá schopnost fungovat v diskurzu české geografie, což je nepochybně spojeno s uplatňováním moci (např. recenzenty). Tato moc je ale svazována různými institucemi (pravidla recenzního řízení v příslušném časopise) a může být vynucována v sociálních vztazích (komunikaci autora a redaktora časopisu).

Každý z těchto aspektů je obvykle zkoumán z různých epistemologických pozic – ve výzkumu diskurzu a jazyka se uplatní post-strukturalistické myšlení, zatímco ve výzkumu materiálních praktik lze využít i realistické přístupy. Odmítnutí samotné možnosti těchto kombinací by znamenalo, že bychom nejen nechali řadu aspektů sociálních procesů nepoznaných, ale navíc bychom tuto ignoranci vydávali za přednost. Naopak, jen vhodná kombinace různých epistemologií může překonat omezení jednotlivých náhledů a využívat jejich silné stránky.

Inkluzivní otevřenost různým pohledům místo tvrdé epistemologické a metodologické vyhraněnosti může vést k dlouho hledané geografické syntéze. Představy o tom, čím se geografická syntéza vyznačuje a co zahrnuje, se proměňují společně s vývojem geografického myšlení. Samotnou podstatu geografické syntézy, její nejdůležitější sdělení pro geografické i jiné poznávání, však vidím v tom, že vrcholem a cílem poznávání nemá být vymezení různých pohledů vůči sobě (nebo jejich stavění do opozice a vzájemného vylučování se), ale právě naopak jejich tvořivé propojení, které podá co nejadekvátnější obraz reality.

## 5. Závěrečné poznámky

Tento text polemizoval se třemi tezemi Kofroňova (2012) článku: potřebou metodologické inspirace jinými disciplínami, malým přínosem geografie k poznání kvůli netestování teorií a nutností jasné epistemologické vyhraněnosti a nekombinování různých epistemologií v jednom výzkumu. Místo těchto tezí navrhuje uvažovat o metodách v kontextu cílů a teorií jednotlivých disciplín, opustit zjednodušené chápání kauzality a přijmout takový model, který bude odpovídat předmětu studia geografie, a konečně v epistemologické rovině upozorňuje na potřebu propojovat pohledy různých epistemologií místo jejich stavění do vzájemné opozice. V úvodu uvedená paralela s některými aspekty sporu Schaefer–Hartshorne upozornila na to, že některé z těchto otázek v geografii přetrvávají dlouhodobě, nebo se alespoň vždy po nějaké době znovu objevují.

Spor Schaefer–Hartshorne, později chápaný zjednodušeně jako spor mezi nomotetickým a idiografickým pojetím geografie, není v geografii sporem klíčovým, všezahrnujícím, ale sporem o jednu z dílčích otázek geografického poznání, která navíc byla překonána uznáním vzájemného doplňování se nomotetického a idiografického přístupu a nutností sledovat jak obecně platné, opakující se, tak unikátní a specifické jevy a procesy (Sýkora 2008).

Obdobné překonání dualit a uznání přínosu obou pohledů, které jsou stavěny do protikladu, je možné i ve třech oblastech diskutovaných v tomto článku. Odmítnutí převzetí metod jiných disciplín neznamená, že bychom měli vývoj jiných disciplín ignorovat. Pohled na metodologii jiných disciplín a její rozvoj

může mít svůj velký přínos pro zajištění rigoróznosti výzkumů v geografii, a to právě díky zpětné vazbě získané od jiných disciplín používajících stejné nebo blízké metody.

Obdobně není cílem této polemiky tvrdit, že testování teorií je nesmyslné. I v geografické práci s teoriemi dochází k určité selekci, kdy některé teorie se ukáží jako přínosné a jiné jako méně přínosné, a některé jsou tedy využívány více, zatímco jiné jsou opuštěny. Selektce teorií je naprosto nutná a přirozeně probíhá i v souvislosti s vývojem objektu a předmětu studia. Skepse k možnosti tvrdého testování geografických teorií neznamená, že všechny teorie jsou stejně platné.

A konečně snaha o syntézu poznatků a různých epistemologií neznamená, že by se jednotlivé epistemologie neměly dále rozvíjet a diskutovat. Naopak, syntéza je možná jen díky předcházejícímu rozvoji různých epistemologií.

### Literatura:

- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Praha, 212 s.
- BRIGGS, X. POPKIN, S., GOERING, J. (2010): Moving to Opportunity: The Story of an American Experiment to Fight Ghetto Poverty. Oxford University Press, New York, 320 s.
- FAJKUS, B. (2005): Filosofie a metodologie vědy. Vývoj, současnost a perspektivy. Academia, Praha, 339 s.
- HAMPL, M. (2000): Realita, společnost a geografická organizace: hledání integrálního řádu. Přírodovědecká fakulta UK, Praha 110 s.
- HAMPL, M., BLAŽEK, J., ŽÍŽALOVÁ, P. (2008): Faktory – mechanismy – procesy v regionálním vývoji: aplikace konceptu kritického realizmu. Ekonomický časopis, 56, č. 7, s. 696–711.
- HAMPL, M., DOSTÁL, P., DRBOHLAV, D. (2007): Social and Cultural Geography in the Czech Republic: under pressures of globalization and post-totalitarian transformation. Social&Cultural Geography, 8, č. 3, s. 475–493.
- HARVEY, D. (1996): Justice, Nature and the Geography of Difference. Blackwell, Oxford, 480 s.
- KOFROŇ, J. (2012): Geografie fragmentovaná jako geografie úspěšná? Postmoderní sen noci ostravské. Informace ČGS, 31, č. 1, s. 1–10.
- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ, K. (2012): Společenská relevancia a budovanie značky geografie. Geografie, 117, č. 1, s. 33–51.
- MATOUŠEK, R., VOGT, D., ŽENKA, J. (2011): Výzvy české geografie: Od „Černé knihy“ ke světlým zítřkům. Informace ČGS, 30, č. 2, s. 8–17.
- MATTHEWS, J. A., HERBERT, D. T., eds. (2005): Unifying Geography: Common Heritage, Shared Future. Routledge, Abingdon, 416 s.
- MYRDAL, G. (1944): An American Dilemma: The Negro Problem and Modern Democracy. 2 Volumes. Transaction Publishers, New Jersey, 822 a 936 s.
- NOVOTNÝ, J. (2010): Korčákův zákon aneb zajímavá historie přírodní duality statistického rozložení. Informace ČGS, 29, č. 1, s. 1–10.
- PEET, R. (1998): Modern Geographical Thought. Blackwell, Oxford, 352 s.
- SACK, R. D. (1997): Homo Geographicus. The Johns Hopkins University Press, New York, 304 s.
- SAYER, A. (1992): Method in Social Science. A Realist Approach. Routledge, London, 336 s.
- SAYER, A. (2011): Why Things Matter to People. Social Sciences, Values and Ethical Life. Cambridge University Press, Cambridge, 296 s.
- SCHAEFER, F. (1953): Exceptionalism in Geography: A Methodological Examination, Annals of the Association of American Geographers, 43, č. 2, s. 226–245.



- SOJA, E. (2010): Seeking spatial justice. University of Minnesota Press, Minneapolis, 288 s.
- SÝKORA, L., ed. (1993): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 199 s.
- SÝKORA, L. (2008): Idiografická nebo nomotetická koncepce v geografii: kontraproduktivní spor o povahu a podstatu poznání. Geografický časopis, 60, č. 3, s. 299–315.
- WARF, B., ARIAS, S., eds. (2008): The Spatial Turn: Interdisciplinary Perspectives. Routledge, London, 256 s.

*Pracoviště autora: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43 Praha; e-mail: roman.matousek@natur.cuni.cz.*

**Citační vzor:**

MATOUŠEK, R. (2013): Jaké metody pro jakou geografii? K přínosu geografie a inspiraci z jiných disciplín. Informace ČGS, 32, č. 1, s. 16–24.